

Küsimusleht nr. 151

KÜSIMUSI KÜLA ÜHISKONDLIKUST ELUST

Etnograafiamuuseumi korrespondendid saatsid väga sisukat materjali küla majanduselu kohta. Vastav küsimusleht oli vastamiseks küllalt raske, kuid meie kogenud kaastöölised said sellega hästi hakkama. See õnnestumine andis julgust jätkata ainese kogumist külaelust. Käesoleva küsimuslehe alusel palume materjali koguda küla ühiskondlikust elust. Endiselt peame vastuse koostamisel silmas erinevaid ajajärke (tsaariaeg, kodanlik aeg, nõukogude aeg enne kollektiviseerimist, viimane aastakümme). Samuti jälgime ürituse organiseerijate ja osavõtjate sotsiaalset kuuluvust (pererahvas, sulasrahvas, vabadikud, ametimehed, õpetajad). Eriti peame seda silmas seltsielu korraldamisel ja kolhooside rajamisel. Kirjeldage ka neid küla ühiseid ettevõtmisi, mida me pole osanud küsida.

1. Iseloomustage talude vastastikust abistamist tööjõu ja veoloomadega hooajatöödel (sõnnikuvedu, heinategu, lõikus, rehepeks, linatööd, kartulivõtmine, ehituspuude vedu, ehitustöö jt.). Kas tööjõu andmisel — saamisel peeti silmas mingit suhtarvu (mitu hobuse-, mehe-, naisepäeva). Kas selline vastastikune abistamine oli kombeks teatud kindlate talude vahel (naabrid, sugulased)?

2. Mida Teie kandis mõisteti talgute all? Kes ja mis eesmärgil neid korraldati, kes ja kui palju oli osavõtjaid? Mis tööd talgute abil tehti? Kuidas talgulisi toideti, joodeti. Millega talguliste tööpäev lõppes? Millal Teie külas korraldati viimased talgud. Kirjeldage nende käiku nii konkreetsetl kui jutustajad mäletavad. Kas ka kolhoosi ajal on talguid korraldatud? Mis puhul seda tehti? Püüdke olla jälle hästi konkreetne!

3. Kas Teie külas on talud andnud abi raskustesse sattunud perele (tulekahju, pereliikme haigus — surm, veolooma puudumine, seemnevilja puudumine)? Kirjeldage konkreetseid juhtumeid.

4. Kas mäletatakse veel küla poolt ühiselt palgatud karjust? Kuidas karjase kauplemine toimus? Karjase töötingimused ja tasu, vastutus loomade eest. Kuidas toimus karja hommikune kogunemine ja õhtune tagasitulek? Millal ja miks vana ühiskarjatamiskomme kadus? Kas tänapäeval maarahvas oma loomi ühiselt ei karjata? Kui ja, siis millised on siin karjase ja loomapidajate vas-

tastikused kohustused.

5. Kas mäletatakse veel küla poolt ühiselt palgatud seppa? Kuidas toimus sepaga kauba tegemine? Millised olid vastastikused kohustused — õigused? Kellele kuulus sepikoda, sepa elamu? Millal ja miks selline ühispalkamise komme kadus?

6. Kas Teie kandis oli rajatud ühiskauplus? Millal see asutati ja kes olid organiseerijad? Milles seisnesid ühiskaupluse head ja halvad küljed?

7. Kas Teie kandis oli ühismeierei? Millal see asutati ja kes olid organiseerijad? Kui suur ring talusid oli ühismeiereiga seotud? Ühismeierei head ja halvad küljed.

8. Kas Teie kandi talud olid seotud masinaühistuga? Millal masinaühistu rajati ja kes olid organiseerijad? Milliseid masinaid ühiselt muretseti? Millised olid nende kasutamise tingimused ühistu liikmetele — mitteliikmetele?

9. Kuidas Teie kandis oli organiseeritud kahjutule vastu võitlemine? Kes seda asja korraldasid ja kui tõhus nende tegevus oli? Kas tegutses ka kohalik kindlustusselts? Kuidas selle tegevust iseloomustatakse?

10. Kas Teie küla pered olid haaratud veel mingi ühistegevuse vormiga (maaparadus, karjakontroll, ühispank)? Iseloomustage nende ühistute otstarbekust, juhtimist.

11. Kuidas Teie kandis toimus kolhooside asutamine? Kes olid algatajad, esimesed kolhoosi liikmed (endised sulased, vabadikud, väiketalunikud, keskmik, kooliõpetaja jne.)? Kirjeldage lähemalt kolhoosi asutamist, tööriistade ühistamise käiku, esialgset tööde organiseerimist, rahva hinnanguid külla loodud uutele tootmisvormidele. Kust võeti rajatava kolhoosi nimi? Kas koha peal on säilinud fotosid elu-olust kolhoosi algpäevadest?

12. Kus asus Teie külas kiik? Kes selle tegi ja korras hoidis? Millal harilikult kiikumas käidi? Mida veel kiige juures tehti? Kui kaugelt Teie kiigele tuldi, kus asusid teised lähemad külakiiged? Millal kiigelkäimise komme kadus? Mis tuli selle asemele?

13. Kas Teie külas on käidud teatud taludes tantsimas? Mis puhul seda tehti? Mis aastaajal peamiselt tantsimas käidi? Mis pilli järgi tantsiti? Kas ka naaberkülade noori käis teil tantsimas? Kuidas oli nendega läbisaamine?

14. Kas Teie kandis oli oma laulukoor? Millal loodi, kes juhtis, kes olid lauljad? Kui sageli koos käidi ja kus seda tehti? Millistest suurematest laulupidudest võeti osa. Milline oli esinemisrõivas? On see aja jooksul muutunud?

15. Kas Teie kandis oli oma pasunakoor? Millal loodi, kes juhtis, kes võttis osa? Kui sageli koos käidi ja kus selleks ruumi oli? Kus peamiselt esineti? Osavõtt laulupidudest. Milline oli esinemisrõivas ja kas see on aja jooksul muutunud?

16. Kas Teie kandis oli oma rahvatantsurühm? Millal loodi, kes juhtis, kes osa võttis? Kui sageli ja kus koos käidi? Kus peamiselt esineti? Osavõtt laulupidudest. Milline oli esinemisrõivas?

17. Millal Teie kandis hakati näitemänge korraldama? Kes seda asja juhtis, kes võtsid osa? Kus käidi harjutamas ja esine-mas?

18. Kuivõrd Teie küla rahvas võttis osa koka-, õmblemise-, kudumise-, tikkimise-, kodukaunistamise jt. kodunduse kursustest, -ringidest? Kes neid korraldas, kust tulid lektorid? Kui sageli sel-liseid kursusi korraldati? Kui palju ja kes neist osa võttis? Kas ka õpitu leidis praktilist rakendamist? Tooge selle kohta näiteid!

19. Kuidas Teie kandis tähistati kalendritähtpäevi? Kuivõrd need olid küla ühised ettevõtmised, kuivõrd neid tähtpäevi tähis-tati ühe pere piires? Millised olid teatud tähtpäeva puhul tüü-pilised, kombed, lõbustused, toidud, joogid, riietus (küünla-, vastla-, jüri-, jaani-, jaagupi, lauritsa-, mihkli-, mardi-, kadripäev, liha-võtted, suvised, jõulud, näärid jt.). Milline seos oli nendel kom-metel kirikuga, usuga? Millised kalendritähtpäevad kaasajal leia-vad tähistamist perekonnas, töökollektiivis, koolis?

20. Kuidas Teie kandis tähistati perekondlikke tähtpäevi (lapse sünnid, sünnipäev, juubel, täisikka jõudmine, kihlus, abiellumine, matus? Keda sel puhul külla paluti, mida toodi kingina kaasa? Kui levinud oli komme õnnitleda kirja, telegrammi teel? Millised olid tüüpilised kombed, lõbustused, toidud, joogid, riietus? Millist osa mängis siin kirik, usk? Millised varem tuntud kombed püsivad jõus või on taastunud kaasajal?

21. Kuidas toimus Teie kandis surnute mälestamine? Millal see läbi viidi? Kus sel puhul käidi (kirikus, palvemajas, surnu-aial)? Mis ajal oli nn. hingede aeg? Mida selle all mõeldi? Kui vana ja levinud on komme, käia jõululaupäeva või vana-aasta õhtul surnuaias küünlaid põletamas?

22. Milliseid uusi kollektiivseid üritusi on Teie kandis viima-sel aastakümnel korraldama hakatud (kutsevõistlused, spordi-võistlused, isetegevuse ülevaatused, majandite vahelised ühisüritu-sed jm.)? Kuivõrd nende korraldamisel on leidnud rakendamist endisaegsed kombed-tavad? Kirjeldage nende läbiviimist, kasva-tuslikku mõju! Kas nendest üritustest on säilinud ka fotosid?

Koostaja JÜRI LINNUS

